

Μορφές λύτρωσης στα διηγήματα του Γ. Βιζυηνού (Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος)

/ [Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bit.ly/2iHuJUi>]

Ανακεφαλαιώνοντας διαπιστώνεται ότι ο Βιζυηνός δεν εμπιστεύεται πλήρως τη λογική, τον ορθό λόγο, για τη λύτρωση των ηρώων του. Του φαίνεται ανεπαρκής και ακατάλληλος να οδηγήσει μόνος του τον άνθρωπο στην σωτηρία του, γι' αυτό και επιφυλάσσεται απέναντί του υπονομευοντάς τον. Συναντά και εδώ ο Βιζυηνός την Ορθοδοξία, η οποία στην ιστορική της πορεία δεν θέτει διλήμματα συνύπαρξης πίστης και επιστήμης/γνώσης, γιατί γι' αυτήν η σχέση τους είναι λειτουργική και συμπληρωματική[622], αφού την ενδιαφέρει διακαώς να απαντήσει στο ερώτημα «Ποιός (δημιούργησε τον κόσμο;)» και όχι «Πώς (δημιουργήθηκε ο κόσμος;)».

Η φυγή επιλέγεται συχνά από τους αφηγηματικούς ήρωές του. Αυτή γίνεται πρωτεύικη, παίρνει τη μορφή της εσπευσμένης αποχώρησης του Πασχάλη από τη γερμανική πόλη Φράιμπουργ στο «Αί συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ιστορίας»· της ακύρωσης του ταξιδιού στην Καλκούτα από τον αφηγητή στο «Μεταξύ Πειραιῶς καί Νεαπόλεως»· του ονείρου/της φαντασίας στην περίπτωση του αφηγητή στο «Μεταξύ Πειραιῶς καί Νεαπόλεως», όπου δι' ενός τῆς φαντασίας ἄλματος βρίσκεται στην Ινδία[623], του Πασχάλη όπου ἐκ τοῦ ἐρέβους τῆς σκοτεινῆς φαντασίας του φτάνει στον Παράδεισο[624] στο «Αί συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ιστορίας» και των δύο Γιώργηδων, παππού και εγγονού, στους οποίους η φαντασία γίνεται τρόπος ζωῆς στο «Τό μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον»· της τρέλας, της ανατροπῆς της διανοητικῆς ισορροπίας του ἀνθρώπου, ἐπειδή οι ἥρωες ἀδυνατοῦν να συμβιβαστοῦν, να ἀποδεχτοῦν τὴν σκληρὴ πραγματικότητα, ὅπως ο Κιαμήλ («Ποῖος ἦτον ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου»), ἡ Κλάρα («Αἰ συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ιστορίας») και ὁ Σελήμ (;) («Ὁ Μοσκῶβ-Σελήμ»)· του φυσικοῦ θανάτου, ὁ ὁποῖος λειτουργεῖ λυτρωτικὰ για τοὺς ἥρωες του Βιζυηνοῦ -ἀπαλλάσσει τὴν Αννιώ ἀπὸ τὴν ἐπώδυνη ἀρρώστια τῆς («Τό ἀμάρτημα τῆς μητρὸς μου»), ἐπιτρέπει στο ἐρωτευμένο ζευγάρι να ξανασυναντηθεῖ («Αἰ συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ιστορίας») και στον παππού Γεωργάκη να πραγματοποιήσῃ -ἐπιτέλους- τὸ πολυπόθητο ταξίδι του («Τό μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον»). Ἡ φυγή, συνεπῶς, ἰδιαίτερα στην τελευταία τῆς ἔκφραση, τὸν θάνατο, φαίνεται να λειτουργεῖ λυτρωτικὰ για τοὺς ἥρωες.

Συναντῶνται και ἐξομολογήσεις που γίνονται σε ἀγαπητά/οικεία πρόσωπα, ὅπου σε κάποιες περιπτώσεις παραβιάζονται οι «κανόνες» τῆς ηλικίας, τῆς θρησκείας και τῆς ἐθνικότητας. Παραδείγματα: ὁ ηλικιωμένος παππούς αυτοαποκαλύπτεται «ἐκτιθέμενος» στον συνονόματο νεαρό ἐγγονό του λίγο πριν πεθάνει («Τό μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον») και ἕνας μουσουλμάνος και Τούρκος, ὁ Σελήμ, ἐξομολογεῖται σε ἕνα χριστιανό και Ἑλληνα, τὸν αφηγητή (Βιζυηνό). Σ' ὅλες ὁμως τὶς περιπτώσεις ὑπάρχει τὸ στέρεο ἔδαφος τῆς ἐμπιστοσύνης, τῆς ἀποδοχῆς, τῆς κατανόησης. Οι ἐκμυστηρεύσεις αὐτές προσφέρουν στους ἐκμυστηρευόμενους προσωρινή ἀποφόρτιση και καταπράυνση. Συνεπῶς, και ἡ «κοσμικὴ» ἐξομολόγηση συνεισφέρει μερικῶς στη λύτρωση.

Ἡ τέχνη -ποίησις, μουσικὴ- συναντάται σε δύο διηγήματά του να δρᾷ προσωρινῶς ἀπολυτρωτικὰ, στο «Μεταξύ Πειραιῶς καί Νεαπόλεως» και στο «Αἰ συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ιστορίας». Στο πρῶτο και οι τρεῖς πρωταγωνιστές σχετίζονται με τὴν ποίηση, εἴτε ως δημιουργοί εἴτε ως ἀναγνώστες τῆς, ἀλλὰ δεν οδηγούνται οριστικὰ σε «ἀπάνεμο λιμάνι». Το ἴδιο συμβαίνει και στο ἄλλο διήγημα, ἡ μουσικὴ και τὸ τραγούδι δεν διευκολύνει τὴν Κλάρα να «ἐπιστρέψῃ», να ἀνακτήσῃ τὴ συναισθηματικὴ/ψυχολογικὴ τῆς ισορροπία. Ἡ τέχνη δεν κατορθώνει να ξεπλύνει

την σκόνη της καθημερινότητάς τους[625].

Η εμπιστοσύνη μεταξύ των διαφορετικών γενιών δημιουργεί ασφάλεια. Οι νέοι εμπιστεύονται τα λεγόμενα των συγγενών και των γνωστών τους στο «Τό μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον» και στο «Διατί ἡ μηλιά δέν ἔγινε μηλέα». Ο εγγονός του παππού του για τα «ταξίδια» του -όπως άλλωστε είχε κάνει και ο ίδιος ο παππούς για τη δική του γιαγιά- και το μικρό Γιωργί τους συγγενείς και τους συντοπίτες του για τον γλωσσικό του κώδικα. Πρόκειται για μια συνθήκη απαραίτητη για την ομαλή συνέχεια και συνοχή της κοινωνίας, αλλά και για την συναισθηματική/ψυχολογική ασφάλεια των μελών της, ιδιαίτερα των νεότερων. Στο πρώτο διήγημα, αν και τα «ταξίδια» του παππού, όπως ο ίδιος αποκαλύπτει λίγο πριν πεθάνει στον εγγονό του, δεν έγιναν, η μεταξύ τους σχέση εμπιστοσύνης δεν διαρρηγνύεται. Αλλά και στη δεύτερη περίπτωση η εμπιστοσύνη είναι η κυρίαρχη αιτία για την οποία ο μαθητής/αφηγητής αποδέχεται ως σημαίνον για το δέντρο μηλιά τη λέξη «μηλιά» και όχι «μηλέα», όπως επιδιώκει «ανορθόδοξα» να τον πείσει ο δάσκαλός του.

Τέλος, ο Βιζυηνός -αδυνατώντας να «τιθασεύσει» τον απόγονο χωρικών που συνεχίζει να συντηρεί μέσα του- βρίσκει ελκυστική τη λαϊκή παράδοση και γι' αυτό «προτείνει» και μαγικές λυτρώσεις των ηρώων του μέσω της δεισιδαιμονίας/μαγγανείας. Αυτό συναντάται σε τρία, κυρίως, έργα του, στα: «Τό άμάρτημα τῆς μητρός μου», «Ποῖος ἦτον ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου» και «Πρωτομαγιά»· τέσσερα πρόσωπα -τρεις γυναίκες/μητέρες και ένας άντρας- καταφεύγουν στη «βοήθειά» της.

(συνεχίζεται)

[624] Δ. Καραγιάννης, «Η απατηλή λάμψη του μαγικού» στη Σύναξη 129 (2014)σσ.86-90, εδώ σ.89.

[625] Γ. Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.58.

[626] Γ. Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.160.

[627] Η γνωστή φράση του Πάμπλο Πικάσο (1881-1973 μ. Χ.): «Η τέχνη ξεπλένει από την ψυχή την σκόνη της καθημερινότητας» στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.gnomikologikon.gr/catquotes.php?categ=2130> (ημερομηνία ανάκτησης: 1-6-2014).